

Rumeli

RUMELİ İSLÂM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

مجلة روم اهل للبحوث الإسلامية | Rumeli Journal of Islamic Studies

ISSN :2564 -7903 Yıl/Year :3 - Sonbahar/Spring 2020 - Sayı / Issue :6

TRAKYA
ÜNİVERSİTELER BİRLİĞİ
İLAHİYAT FAKÜLTELERİ

RUMELİ

İslâm Araştırmaları Dergisi

مجلة روم ايلي للبحوث الإسلامية / Journal of Islamic Studies

Yıl / Year: 3 – Sonbahar / Spring 2020 – Sayı / Issue: 6

ISSN: 2564-7903

Dergimizin Tarandığı Veritabanı ve İndeksler:

Araştırma Makaleleri / Articles

**KÜLTÜR TARİHİMİZE IŞIK TUTACAK BİR BELGE:
SARAYBOSNALI SOKOLOVİC HÜSEYİN AĞA'NIN
VASİYETNÂMESİ**

Mustafa Şentürk*

Geliş Tarihi : 05 Temmuz 2020

Kabul Tarihi : 10 Eylül 2020

Öz:

Vasiyet, bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şeylere dâir sözlü veya yazılı beyândır. Vasiyetin kaydedildiği belgeye de *vasiyetnâme* denir. Hz. Peygamber (sas), Müslümanlara hayatta iken vasiyetlerini hazırlamalarını tavsiye etmiş, mirasçılarının haklarının gözetilmesini de vurgulamıştır. Tarihi süreçte, İslâm toplum hayatında; iki âdil şahit bulunması, şer'î şartlara riâyet edilmesi, vârislere zarar verilmemesi, akrabalık haklarının gözetilmesi, kişinin kul hakkı veya Allah haklarıyla ilgili ödenecek borçlarının belirtilmesi gibi şartlarla vasiyetnâme yazma geleneği oluşmuştur. Bilindiği gibi, en geniş sınırları 24 milyon km²'yi bulan Osmanlı Devleti'nin (1300-1922) hâkim olduğu yerlerden biri de Bosna eyaleti idi. Bosna-Hersek, 1580-1878 yılları arasında yaklaşık 300 sene Osmanlı hâkimiyeti altında kaldı. Bu süre zarfında iki kültür arasında bugün hâlen varlığını devam ettiren çok yoğun bir kültürleşme yaşandı. İslâm ortak paydasında gelişen bu kültürleşmenin; idâreden iktisada, ilimden sanata, ticârî hayattan toplumsal hayata kadar yansımaları olmuştur. Bu kültürleşme neticesinde, yeme-içmeden üretim-tüketime, ibadetten eğlenmeye, doğumdan ölüme, bölgede günlük yaşamı şekillendiren örf, âdet ve gelenekler harmanlandı.

İşte ölüm ve ölüm öncesi ile sonrasında yapılacak işler ve bu arada vasiyetnâme hazırlamak bu âdetlerdendir. Vasiyetnâmeler, günlük hayata ilişkin fikir veren önemli belgelerdir. Sokolovic Hüseyin Ağa'nın bu çalışmada ele alınacak vasiyetnâmesi, Osmanlı hâkimiyetinden yaklaşık 70 sene sonra yazılmasına rağmen Türkçe yazılmıştır. Bu çalışma, söz konusu belgeyi yeniden yazmayı, çeviri yazısını yapmayı ve satır aralarında verilen bilgilerden hareketle değerlendirmeyi amaç edinmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vasiyet, Vasiyetnâme, Sokolovic Saraybosna, Kültür Tarihi.

**A DOCUMNET THAT WILL SHED LIGHT ON OUR CULTURAL
HISTORY: THE TESTAMENT OF SOKOLOVIC HUSEYIN AGHA OF
SARAJEVO**

Abstract:

Will/Testament is a verbal or written statement of someone's wishes to be carried out after his death. The document in which the will is written down is called *testament* or *the letter of testament*. The Prophet Muhammed (pbuh) advised Muslims to prepare their wills while they were alive and also emphasized to consider rights of heirs. In the historical process, in Islamic social life; a tradition of writing testament has been formed with conditions such as having been two fair witnesses, abiding by the religious rules, not harming to the heirs, protecting kinship rights and specifying the person debts that has to be paid for the rights of human or God. As it is known, Bosnia

* Doç. Dr., Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, mustafasenturk@trakya.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-8310-7609.

İntihal: Bu makale "iThenticate" intihal tarama programında taranmış ve intihal içermediği tespit edilmiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

Atıf / Citation: Şentürk, Mustafa. "Kültür Tarihimize Işık Tutacak Bir Belge: Saraybosnalı Sokolovic Hüseyin Ağa'nın Vasiyetnâmesi". Rumeli İslâm Araştırmaları Dergisi / 6 (Ekim 2020): 8-28.

State was under the dominacation of Ottoman Empire (1300-1922) that had the largest territory almost 24 million km². Bosnia and Herzegovina remained under Ottoman rule nearly 300 years between 1580-1878. During that period, there was a great intense acculturation between these two cultures that still exists today. This acculturation developed in the common denominator of Islam, had been reflections from administration to economics, from science to art, from commercial life to social life. As a result of this acculturation, customs and traditions; from eating-drinking to production-consumption, from worshipping to entertainment, from birth to death that shape daily life in the region, were blended.

Thus, death and things that would be done before and after death and preparing a will in the meantime were the customs in this interaction. Testaments are important documents that give ideas about daily life. Sokolovic Hüseyin Agha's testament that will be discussed in this study, had been written in Turkish, although it was written almost 70 years after the Ottoman rüley. This study aims to rewrite the document in question and to make its transliteration and to evaluate it based on the information given between the lines.

Keywords: Will, Testament, Sokolovic, Sarajevo, Cultural History.

Giriş

Hüseyin Sokolovic, 1284/1867 ile 1365-1368/1946-1949 (?) yılları arasında Saraybosna'da yaşamış, Boşnak bir aileye mensup ve bakırcı/kazancı ustası bir esnaftır. Sokolovic'in hayatı hakkında ayrıntılı bilgilere sahip değiliz. Vefât tarihi tam olarak bilinmemektedir. Kendisinden onun hakkındaki bilgileri aldığımız ve Hüseyin Sokolovic'in yaşça ikinci öz oğlu Fâdıl'ın oğlu İsmet'in oğlu ya da kısaca söylemek gerekirse Hüseyin Sokolovic'in torunu İsmet'in oğlu Damir Sokolovic'e¹ göre bunun nedeni, II. Dünya Savaşı'nın (1939-1945) buhranlı yıllarında ilgili kaydın tam olarak tutulamamış olmasıdır. Debbâğ Hacı Süleyman Mahallesi'nde ikâmet etmiş olan Hüseyin Sokolovic'in, 1938'de yazdı(rdı)ğı ve hâlen evinde bulunan vasiyetnâmesinden öğrendiğimize göre, babasının adı Muhammed, annesinin adı ise Hâşime'dir.

Damir Sokolovic'in verdiği bilgilere göre Hüseyin Ağa'nın Mustafa adındaki küçük kardeşi I. Dünya Savaşı'nda (1914-1918), muhtemelen o sırada Bosna Hersek'in idaresi altında bulunduğu Avusturya-Macaristan İmparatorluğu adına savaşa katılmıştır. Savaş başladığında 47 yaşında olan Hüseyin Ağa ise, torunu İsmet'in değerlendirmesine göre, yaşı büyük olduğu için savaşa gitmemiştir. Hüseyin Ağa, Anadolu kültüründe de görülen ve bir taraftan koruyup kollamak diğeri taraftan mirasın bölünmemesi gibi nedenlere dayanan 'vefât eden kardeşin karısıyla evlenme' şeklindeki dönemin âdeti gereği; savaşta vefât eden kardeşi Mustafa'nın karısı Fat[im]a Hanım (kızlık soyadı Tabakovic) ile evlenmiş ve kardeşinin Fata Hanım'dan olan oğlu yani kendisinin yeğeni Selver'i de evlatlık olarak yanına almıştır. Hüseyin Ağa ile Fata Hanım'ın ayrıca Sâlih (Salko) ve Fâdıl adlarında iki oğlu, Sâliha ve Fâdila adlarında da iki kızı dünyaya gelmiştir. Hüseyin Ağa, bize bu bilgileri veren Damir Sokolovic'in dedesi olan ikinci çocuğu Fâdıl doğduğunda, 56 yaşındadır.

Hüseyin Sokolovic'in, kendisini vasî tayin ettiği ve vasiyetnâmesinde "vasî-i muhtârım" şeklinde andığı, kardeşi Mustafa'dan yeğeni ve bilâhare evlatlığı olan Selver Sokolovic, ekli dosyalarda da görüleceği üzere, 1989'da ölmüştür.

Damir Sokolovic'in verdiği bilgilere göre Hüseyin Ağa, Fata Hanım'dan önce başkasıyla evlenmemiştir. Onun Fata Hanım'dan olan diğeri çocuklarının hepsi de Saraybosna'da yaşamış ve geçtiğimiz yıllarda vefât etmişlerdir.

¹ Damir Sokolovic, Kişisel Görüşme, 29 Ocak 2020.

Gerek Damir Sokolovic'ten aldığımız bilgi ve -ekli dosyalarda da sunduğumuz-belgelerden anlaşıldığı kadarıyla, Hüseyin Sokolovic; ailesi için fedakârca çalışan, işinin ehli, mâhir bir bakırcı ve dürüst bir esnaftır. Vasiyetnâmeye bakılınca da onun dindar bir kişiliğe sahip olduğu görülmektedir

* * *

Bilindiği gibi, *vasiyet* bir kimsenin vefâtından sonra yapılmasını istediği hususlarla ilişkin sözlü veya yazılı beyânıdır. Fıkhî bir terim olarak kişinin, malını ölümünden sonra olmak üzere bir şahsa veya hayır amaçlı olarak teberruda bulunup temlik etmesi demektir. Vasiyet eden kişiye *mûsî*, vasiyetten yararlanacak kişiye veya kuruma *mûsâ leh*, vasiyet konusu olan mal ve/ya menfaate *mûsâ bih* denir. O nedenle vasiyet yerine bazen *mûsâ bih* tabiri de kullanılır. Vasiyet eğer yazıya dökülmüşse bu belgeye *vasiyetnâme* denir.²

Hemen her toplumda ve hukuk sisteminde bulunan ve meşrû kabul edilen vasiyet, kişinin hayatta iken kendi malında serbestçe tasarrufta bulunmasına benzetilmiş ve mülkiyet hakkının tabî bir neticesi kabul edilmiştir. Hz. Peygamber de (sas), hayatta iken vasiyet hazırlanmasını tavsiye etmiş,³ ayrıca mirasçılardan haklarının gözetilmesini belirtmiştir.⁴ Tarihi süreçte, İslâm toplumlarında; şer'î şartların yerine getirilmesi ve değiştirilmemesi⁵, vârislerin ve akrabaların haklarının gözetilmesi,⁶ kişinin Allah'ın ve/ya kulların haklarıyla ilgili ödenecek borçlarının belirtilmesi ve iki âdil şahit bulundurulması⁷ şartlarıyla⁸ vasiyetnâmeler yazılacağı ve bu durum bir gelenek haline almıştır.⁹ Aslında Hz. İbrâhîm ve Hz. Yakûb'un çocuklarına vasiyetleri¹⁰ örneklerinde de görüldüğü üzere, bu durum kadîm bir gelenektir. O bakımdan İslâm kültür tarihinde, Müslümanların günlük hayatlarındaki vasiyetnâmelerden başka, ulemâ ve ümerâ vasiyetnâmeleri başta olmak üzere, müstakil bir vasiyetnâme literatürü oluşmuştur.

Birçok fakîhe göre kişinin anne baba ve yakınları ile geride bıraktığı dul karısına vasiyette bulunmasını emreden âyetler,¹¹ iddet ve miras âyetleri¹² ile neshedilmiştir. Ancak bazı fakîhlere göre mirasçı akrabalar hakkında vasiyet mensûh ise de mirasçılar arasında yer almayan akrabalar hakkında vasiyet yürürlüktedir ve vâcibdir.¹³ Hz. Peygamber de miras payları Allah tarafından belirlenen mirasçılara mal vasiyet edilmemesi gerektiğini,¹⁴ ancak mirasçılardan hakkını korumak için, hayır ve teberru amaçlı olarak *terikenin* en fazla üçte biri kadar vasiyette bulunulabileceğini açıklamıştır.¹⁵

² Abdüsselam Arı, "Vasiyet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2012) 42/552.

³ Buhârî, *Veşâyâ*, 1; Müslim, *Vasiyye*, 1.

⁴ Buhârî, *Veşâyâ*, 2; Müslim, *Vasiyye*, 5.

⁵ el-Bakara 2/181.

⁶ en-Nisâ 4/11-12; Bakara 2/182.

⁷ el-Mâide 5/106.

⁸ *Mûsî*, *Mûsâ leh* ve *Mûsâ bih*'te aranan şartlar için bkz. Abdüsselam Arı, "Vasiyet", 42/554.

⁹ Abdüsselam Arı, "Vasiyet", 42/554-555.

¹⁰ el-Bakara 2/132-133.

¹¹ el-Bakara 2/180, 240.

¹² el-Bakara 2/234, Nisâ 4/11-12, 176.

¹³ Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an*, thk. Hişâm Semîr el-Buhârî, (Riyâd: Dâru Âlemi'l-Kütüb, 1423/2003) II/262-263.

¹⁴ Ebû Dâvûd, *Veşâyâ*, 6; Tirmizî, *Veşâyâ*, 5.

¹⁵ Buhârî, *Veşâyâ*, 2; Müslim *Vasiyye*, 5.

Fukahânın çoğunluğuna göre vasiyet; *mûsî, mûsâ leh, mûsâ bih* ve *irade beyanından* ibarettir.¹⁶

Vasiyet, şer'î hüküm olarak *vâcib, mendûb, mübah, mekrûh* ve *haram* olmak üzere beş kısma ayrılır.¹⁷

Akrabaya vasiyet hükmünün (Bakara 2/180) neshedilmediği yönündeki azınlık görüşüne göre, bu vasiyet emri; vasiyeti mükelleflerin iradesine bırakmamış, kanunla düzenlenmesini öngörmüştür. O bakımdan birçok İslâm ülkesinde anne ve babaları dede ve ninelerinden önce ölen torunlara, anne ve babalarının miras payları veya mirasın üçte birini geçmeyecek kadar bir miktar ya da benzeri bir payın vasiyet olarak verilmesini âmir düzenlemeler yapılmış ve bu uygulama “vâcib vasiyet” kapsamında değerlendirilmiştir. Tartışılan bir durum olsa da, *mûsî*nin kendi isteğiyle yaptığı her türlü vasiyet ise “ihtiyarî vasiyet” olarak adlandırılmıştır.¹⁸ Bu çalışmanın konusunu oluşturan Sokolovic Hüseyin Ağa'nın vasiyetnâmesi, bu türden ihtiyarî bir vasiyettir.

* * *

Bu çalışmanın giriş kısmında Hüseyin Sokolovic'in hayatı hakkında bilgiler verilmiş, vasiyet ve vasiyetnâmeler konusuna da temas edilmiştir. Çalışmanın ana kısmında ise Sokolovic'in vasiyetnâmesi tekrar yazılmış, metin translitare edilmiş (metnin çeviriyazısı yapılmış), âyet ve hadîsler tahrîc edilmiş, Arapça metinler tercüme edilmiş, ayrıca gerekli görülen yerler notlandırılmıştır. Son olarak vasiyetnâme tahlîl edilmiştir. Vasiyetnâmenin aslı, torununun torunundan alınan izinnâme ve resimler ek kısmında sunulmuştur.

1. Sokolovic Hüseyin Ağa'nın Vasiyetnâmesinin Yeniden Yazımı*

إِنَّهُ مِنْ سَلِيمَانَ وَإِنَّهُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ¹⁹

الحمد لله الذي وقفنا لهذه الوصايا قبل أن نكون من أصحاب القبور. والصَّلوةُ والسَّلَامُ
على سيِّدنا وشفيع ذنوبنا محمدٍ الذي نهى أُمَّتَهُ عن البِدْعِ والغرورِ. وعلى آلِهِ وأصحابِهِ وأتباعِهِ
الذين اتَّبَعُوهُ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ وَالْأُمُورِ.²⁰

¹⁶ Abdüsselam Arı, “Vasiyet”, 42/553-554.

¹⁷ Abdüsselam Arı, “Vasiyet”, 42/553.

¹⁸ Abdüsselam Arı, “Vasiyet”, 42/555.

* Metnin özellikle son kısmında bulunan, yazı karakteri itibarıyla da sonradan eklendiği intibâî veren ve okunmasında güçlük çekilen bazı yerlerinin okunmasında yardımını esirgemeyen ve metnin yeniden yazımını gözden geçiren Doç. Dr. Necdet Şengün'e (Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi) teşekkür ederim.

¹⁹ النمل ٣٠/٢٧: “... أو بسم الله الرحمن الرحيم/ رحمان و رحيم اولان اللهك أديله، ديبه باشله مقده در.”
²⁰ “حمد، قبر اصحابندن اولمه دن اوگجه، بزى بو وصيتلرى ياپمغه موفق قيلان اللهه مخصوصدر. صلاة وسلام ده: بدعتلردن و غروردن امتنى نهى ايدن افندمز و كناهلريمزك شفاعتجيسى حضرت محمد و اونوك اهلنه، اصحابنه و بوتون احوال و ايشلرده اونون ايزيندن كيدن تابعلرينه در.”
“حمدله، حضرت پيغامبرك توصيه سى كر كينجه مسلمان خطيبلارك خطبه لريله مؤلفارك كتابلرند بسمله دن همن صوگره ير المش وبويله جه كوكلى بر اسلامى كلنك تشكلى ايتمشدر. حمدله ايريجه مسلمانلارك بيمه، ايجمه، اويقيه ياتمه، اويقيدن اويانمه كيبى كونلك فعاليتلر ينيك باشنده وصوننده ذكر ايديلن بر دعا جمله سى حالنه كلمشدر. مسلمانلارك بوتون رسمى يازيشمه لرى ايله اونملى عقنلرند ده بسمله دن صوگره حمدله ذكر ايديلمش، بر يازيده حمدله په بير ويرلمه مه سى او يازينك اونه ملى اولماديغينك بر اشارتى صاييلمشدر.” شكلنده كى اچيقله مه ايجون باقگز.

Yusuf Şevki Yavuz, “Hamdele”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15/449.

أما بعد، چونکه بو دنیای دنییه بر محلّ بی بقا و سریعۀ الزوال بر دار فنادرکه؛ جمیع نفوس نوزی الأرواح، بر مقتضاء ”كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ“²¹ آیه کریمه [سی] نك ما صدقی اوزره جمله سی فانی و دست ساقیئ اجلدن شربت مماتی نوش ایتسه کراک.

امدی، هر مؤمن و مؤمنه یه لازم و بلکه واجب بر عمل خیردر که، حیوتنده ایکن جان بشرین موضع حلقومه کلمزدن مقدم أحوال موتی و هول قیامتی خاطره کتوروب ”أَوَّلُ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الصَّلَاةُ الْخَمْسُ“²² حدیث شریفک فحواسینجه روز جزاده، ابتدا بش وقت نماز ایچون سؤال اولنه جعی [نی] بیلوب اعتماد ایتدکده ابتدا اسقاط صلوة و کفارات ایله تجهیز و تکفین ایچون اطیب مالندن بر مقدار وصیت ایده. زیرا و صایا حقدنه نیجه اخبار و آثار وارد اولمشدر. جمله دن بری، ”من مات على وصية مات على سبيل وسنة ومات على ثقی و شهادة ومات مغفورا له“²³ (الحدیث). امدی، شو حدیث شریف مضموننه عامل و اجر جزیله نائل اولمغه آمنه سی ایله مغفرت رب الرحیمه طالب و جنات نعیمه راغب؛ اشبو و صیتنامه صاحبی سراي بوسنه ده **دباغ حاجی سلیمان** محله سی ساکنلرندن **صقلویچ حسین آغا ابن محمد آغا** نام کمسنه نك اقرار و وصیتی بودرکه: بأمر الله تعالی خسته اولور ایسه مرضم مشدت اولجق عیادتیمه کلان اخوان دین، سور قرآنیه دن یس شریف²⁴ و إخلاص شریف کیبیلرینی تلاوت، و ادعیه مأثوره دن ”اللهم هَوِّنْ عَلَيْنَا سَكَرَاتِ الْمَوْتِ، وَلَا تُخْرِجْنَا مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَعَ الشَّهَادَةِ وَالْإِيمَانِ“²⁵ مثللو لری قرائب ایله برقاچ کره جهر ایله و خلوص قلب ایله

21 الأنبياء ٣٥/٢١؛ العنكبوت ٥٧/٢٩: ”هر نفس اولومی تاده حقدیر...“
22 النسائي، الصلوة، ٩ (٤٦٨): ”إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ بِصَلَاتِهِ.../ (قيامه كوني) قوليك ايلك حسابه چكيلجه كي خصوص بش وقت نمازدر...“
23 ابن ماجة، الوصايا، ٢ (٢٧٠١): ”من مات على وصية مات على سبيل وسنة ومات على ثقی و شهادة ومات مغفورا له / هر كم بر وصيت يابمش اولارق اولورسه (طوغرو) بر يول ایله سنت اوزره اولمش اولور و تقوى ایله شهادت اوزره اولمش اولور و مغفرتة نائل (باغيشلنمش) اولارق اولمش اولور.“
24 ابن ماجة، الجنائز، ٤ (١٤٤٨): ”أَفْرُوْهَا عِنْدَ مَوْتَاكُمْ، يَغْنِي يَسْ / آني يعنى يس ئ اولمك اوز هره اولان خسته لريگزه اوقويونز“
25 أحمد ابن حنبل، المسند، ١، ١٦٩ (٢٥١٧٦): ”... اللهم أعني على سكرات الموت / اللهم، اولوم سكراتيني بزه قوليلشدر و بزي دنيدان آنجق شهادت و ايمان ایله چيقر.“

”أشهدُ أن لا إلهَ إلا أنتَ وحدك لا شريكَ لك وأنَّ محمدًا عبدُك ورسولُك“²⁶ ديه رك بو حقيرى تلقين²⁷ ايده لر. روح قبض اولونقده يانمده رايحه يى طيبه يى²⁸ اكسك اتميه لر.

بعده، وصيئ مختارم ايله ناظرم متم مالمدن **يكرمى بشبيك دينار** افراز ايديوب دفتر آتيدنه ذكر وتعداد اولونه جغى وجه اوزره دفن وتجهيز ايله لوازمات سائره م ايچون **بشبيك دينارى** صرف ايده لر. وباقى قلان **يكرمى بيك دينارمى** ايمان كامل منجيدن صوگره مطلب أعلى ومقصد أقصى اولان زيارت بيت الله الحرام وزيارت روضه مطهره فخر الرسل الكرام عليه أفضل الصلوة والسلام، بو عبد حقيره بالنفس ادا ايتمك ميسر اولمز ايسه يريمه بدل اوله جق سرايلى بر خيرخوه كمسنه بولديروب مصارف راهيه وسائره اوله رق مرقوم وكيلمه **اون بش بيك دينارى** وريله. متباقي قلان **بشبيك دينارمدن اوچبيك دينارى** بدلمك اعزام و وصولنده احبا و اصدقاهم و فقرايه اطعام اولونه رق بعض فقرايه بر مقدار تصدق ايديله. ومرقوم وكيلم كرك نيت وكرك افعال حج و زيارتك تقديم وتاخيرنده محيردر.

وبالاده مقيد بولونان نقودك فضله سى **ايكبيك دينارى** جانب حجازده بعض هداياتك اشتراسنه وخانه مزك متعلقاته توزيعنه وصيتمدر.

رجامزدرکه تكاسل جليدن اختراز ايلمسنى وصادقانه أداء خدمت مبروره ايتمسنى تمنى ايلديكمى بيان. ووصايا مذكوره مى تنفيذ واجرايه محب صادق برادرم زاده **صقلويچ سزور آغايى** وصيئ مختار وناظرى **ياناچ عصمت آغا** نام كمسنه ني نصب وتعيين ايلدم. مأموران مرقومانندن مرجو و متضرعدرکه، اشبو وصاياى تنفيذ واجرايه اهتمام ايديوب كتب فقهيه يه توفيق وسنن نبويه يه تطبيق ايده لر.

²⁶ أبو داود، الوتر، ٢٥ (١٥٠٨): ” اللهم ربنا ورب كل شيء أنا شهيد أنك أنت الرب وحدك لا شريك لك اللهم ربنا ورب كل شيء أنا شهيد أن محمدًا عبدك ورسولك.../ ريمز و هر شينك رب اولان اللهم؛ بن شهادت ايده رمه، سن ريسن، تكسن و سنك اورطاغيك يوق. ريمز و هر شينك رب اولان اللهم؛ بن شهادت ايدرمكه، محمد سنك قوليك و ال چيكر.“

²⁷ ابن ماجه، الجنائز، ٣ (١٤٤٤): ”لَقُّوْا مَوْتَاكُمْ : لا إلهَ إلا اللهُ / اولمك اوزره اولان خسته لريگزه لا اله الله تلقين ايدگز.“ تلقين اولوم آنگده كشييه (محتضر) كلمه توحيد ويا كلمه شهادتى خطرلتمق، جنازه نك دفنگى متعاقبا ده قبرنك باشنده يوكسك سس ايله اولويه ايمان اساسلرنى خطرلتمق ديمكدر.

Hacı Mehmet Günay, “Telkin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2011) 40/404-406.

²⁸ ابن ماجه، الجنائز، ٨ (١٤٦٢): ”من غَسَلَ مَيِّتًا ، وَكَفَّنَهُ ، وَحَنَطَهُ ، وَحَمَلَهُ ، وَصَلَّى عَلَيْهِ ، وَلَمْ يُفَسِّ عَلَيْهِ مَا رَأَى ، خَرَجَ مِنْ حَظِيْبَتِهِ ، مِثْلَ يَوْمٍ وَأَدْنَتْهُ أُمُّهُ / كم بر اولويى بيقر، اونى كفنلر، (كفنه) كوزل قوقى سورر، (جنازه سگى) طاشر، جنازه نمازگى قيلر و اولونك اوزه ريده كوردكى (اولومسوز شينلرى) يايتمسه انه سيندن طوغدوعى كيي كناطريندن ارينمش اولور.“

فَللهُ الحَمْدُ على الإِتِمَامِ، وَالصَّلَوةُ وَالسَّلَامُ على سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ فَخْرِ الرُّسُلِ الكَرَامِ،
وَعلى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَأَتْبَاعِهِ الفِخَامِ.²⁹

حُرِّرَتْ في اليَوْمِ العَشرِينَ من شَهرِ رَبيعِ الأَوَّلِ، سَنه ١٣٥٧. 30
بر موجب وصیتنامه تجهیز و تکفینه دائر و سائر یه صرف اولونه جق مبلغ بر وجه زیر
ذکر و بیان اولنور.

دینار

.... اسقاط صلوة ایچون دور ایدنلره

.... کفن و سائر لوازمات

.... غساله، خواجه افندی یه

.... صوتورن محله مؤذن [ینه]

.... صوتورن ایلدینه

.... صوتورن دولدیرانه

.... تابوت و ناسلون مع حمالیه

.... قبر قازیجیلره

.... قبره کلان فقرایه

.... جنازة قیلان امام افندی یه چوخه

.... صلا اجرتی

.... قبل الجنازة ختمه شریفه³¹

.... طپراق اورتنه سورة ملك اوقیانه

.... لدفع وحشت القبر الى سبعة ايام³²

.... زیارت قبر الى اربعین ايام³³

.... کفارت صوم ۱ کاغد 6۰

²⁹ "و حمد، [بو وصیتنامه] تمامه ایردیرن الله در صلاة وسلام ده: بوتون پیغامبرلرک اوونجی اولان افندمز حضرت محمد و اونوک اهلنه، اصحابنه و یوجه تابعلرینه در."

³⁰ "[بو وصیتنامه] ربیع الأول آیینک یکر منجی کوننده یازیلمشدر." ۲۰ ربیع الأول ۱۳۵۷ / 20 Mayıs 1938

³¹ جنازه دن اوگجه ختم شریفلر [ایچون].

³² یدی کونه قدر، قبر وحشتن دن اوزاق قلمق ایچون.

³³ فرق کونه قدر، قبر زیارتی [ایچون].

- كفارت يمین ۲ کاغد ۲۰
- زکوتم ایچون
- فدیان و صدقه فطر و نذور ایچون
- توحیدات ۵
- حقوق و الدین
- حقوق عباد ایچون
- جنازه تکبیر لرینی اعلان ایدن مؤذنه
- قبر اشترا ایچون
- نشان طاشلری مع تاریخیه
- وصیئ مختاریمه اجرت
- ناظریمه اجرت

۵۰۰۰

تجهیز و تکفین ایچون یکر می بشبیک دیناردر
ولادتم تاریخی ۱۲۸۴ والده مز اسمی هاشمه، هو ذو الجلال

۱۵۰۰۰ بدل حج فدییه سی

۳۰۰۰۰ یمک مصارفی

۲۰۰۰۰ هدایا ایچون

۵۰۰۰۰ بر وجه بالا تجهیز و تکفین جمعا

۲۵۰۰۰

جمعا یکر می بش بیک دیناردر.

ودخی خانه سکناده موجود بولنان اخرده حیوانات دن هر نه بولنور ایسه، مخدوملرم صالح وفاضل نامان کمسنه لره وصیت ایله دم؛ مناصفه طریقيله اوله رق وصیتیمدر. وکریمه لرم صالحه وفاضله نامان قزلر مه امرنه محاسبه دن (؟) لازم اوله جغی ویریله، وصیتیمدر.

ودخي او یرك مفازه سنی (؟) فروخت ایدوب لازمات تجهیزیه یه مدار اولمق اوزره وصیتدر.

Berbic Aliya Nair (?) - şahit

Kurto Ahmed - şahit

2. Vasiyetnâmenin Çeviriyazısı

İnnehû min Süleymâne ve innehû

Bismillâhirrahmânirrahîm³⁴

El-hamdü lillâhi' llezî veffakanâ li hâzihi'l-vasâyâ kable en nekûne min ashâbi'l-kubûr. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ ve şefî'ı zünûbinâ Muhammedini' llezî nehâ ümmetehû ani'l-bida'ı ve'l-gurûr. Ve alâ âlihî ve ashâbihî ve etbâ'ihî' llezîne't-tebe'ühü fi cemî'ı'l-ahvâli ve'l-ümûr.³⁵

Emmâ ba'd, Çünki bu dünyâ-yı deniyye bir mahall-i bî bekâ ve serîatü'z-zevâl bir dâr-ı fenâdır ki; cemî'ı nüfûs, zevi'l-ervâh, ber-muktezâ-i “*Küllü nefsin zâikatü'l-mevt*”³⁶ âyet-i kerîme[sî]nin mâ sadakı üzre cümlesi fâni ve dest-i sâkî-i ecelden şerbet-i memâtı nûş etse gerek.

İmdi, her mü'min ve mü'mineye lâzım ve belki vâcib bir amel-i hayırdır ki, hayatında iken cân-ı şîrîn mevzi-i hulkûma gelmezden mukaddem, ahvâl-i mevti ve hevl-i kıyâmeti hatıra getirip “*Evvellü mâ yuhâsebü bihi'l-'abdü yevme'l-kıyâmeti es-salâtü'l-hamsü*”³⁷ hadîs-i şerîfi[nî]n fehvâsınca rûz-i cezâda, ibtidâ beş vakit namaz için suâl olunacağı[nî] bilip i'timâd ettik de ibtidâ iskât-ı salât ve keffârât ile techîz ve tekfîn için atyab-ı malından bir miktar vasiyet ede. Zira vasâyâ hakkında nice ahbâr ve âsâr vârid olmuştur. Cümleden biri, “*Men mâte alâ vasiyyetin; mâte alâ sebîlin ve sünnetin ve mâte alâ tükân ve şehâdetin ve mâte magfûren leh*” (Hadîs)³⁸. İmdi, şu hadîs-i şerîfin mazmûnuna âmil ve ecr-i cezâle nâil olmağa âminesi ile mağfîret-i Rabbi'r-Rahîm'e tâlib ve cennât-ı naîme râğıb; işbu vasiyetnâme sâhibi Saraybosna'da Debbâğ Hacı Süleyman Mahallesi sâkinlerinden Sokolovic Hüseyin Ağa İbn Muhammed Ağa nâm kimesnenin ikrâr ve vasiyeti budur ki, bi emri'llâhi teâlâ hasta olur ise marazım müştedd olucak, ıyâdetime gelen ihvân-ı dîn, süver-i Kur'âniyye'den Yâ-Sîn'i Şerîf³⁹ ve İhlâs-ı Şerîf gibilerini tilâvet ve ed'ıye-i me'sûradan “*Allâhümme, hevvin aleynâ sekerâti'l-*

³⁴ en-Neml 27/30: “...O, ‘Bismillâhirrahmânirrahîm/Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla’ diye başlamaktadır...”.

³⁵ “Hamd, kabir ashâbindan olmadan önce, bizi bu vasiyetleri yapmaya muvaffak kılan Allah’a mahsustur. Salât ve selâm da; bid’atlerden ve gururdan ümmetini nehyeden Efendimiz ve günahlarımızın şefaatchisi Hz. Muhammed’e ve O’nun ehline, ashâbına ve bütün ahvâl ve işlerde O’nun izinden giden tâbilerinedir”.

“Hamdele, Hz. Peygamber’in tavsiyesi gereğince müslüman hatiplerin hutbeleriyle müelliflerin kitaplarında besmeleden hemen sonra yer almış ve böylece köklü bir İslâmî gelenek teşekkül etmiştir. Hamdele ayrıca müslümanların yeme, içme, uykuya yatma, uykudan kalkma gibi günlük faaliyetlerinin başında ve sonunda zikredilen bir dua cümlesi haline gelmiştir. Müslümanların bütün resmî yazışmaları ile önemli akidlerinde de besmeleden sonra hamdele zikredilmiş, bir yazıda hamdeleye yer verilmemesi o yazının önemli olmadığını bir işareti sayılmıştır.” şeklindeki açıklama için bkz. Yusuf Şevki Yavuz, “Hamdele”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15/449.

³⁶ el-Enbiyâ 21/35; Ankebût 29/57: “Her nefis ölümü tadacaktır...”.

³⁷ Nesâî, Salât, 9 (468): “(Kıyâmet gününün) kulun ilk hesaba çekileceği husus beş vakit namazdır...”.

³⁸ İbn Mâce, Vasâyâ, 2 (2701): “Her kim bir vasiyet yapmış olarak ölürse (doğru) bir yol ile sünnet üzere ölmüş olur ve takvâ ile şehâdet üzere ölmüş olur ve mağfîrete nâil (bağışlanmış) olarak ölmüş olur”.

³⁹ İbn Mâce, Cenâiz, 4 (1448). “Onu yani Yâ-Sîn’i ölmek üzere olan hastalarınızın yanında okuyunuz”.

mevt ve lâ tuhricnâ mine 'd-dünyâ illâ maa 'ş-şehâdeti ve 'l-îmân"⁴⁰ misilleri karâib ile birkaç kere cehr ile ve hulûs-ı kalp ile "*Eşhedü en lâ ilâhe illâ ente vahdeke lâ şerike leke ve enne Muhammeden abdüke ve rasûlük*"⁴¹ diyerek bu hakîri telkîn⁴² edeler; rûhum kabz olunduk da yanımda râyiha-yı tayyibeyi⁴³ eksik etmeyeler.

Ba'dehû, vasî-i muhtârım ile nâzırım, mütimm-i malımdan **yirmi beş bin dinar** ifrâz edip defter-i âtîde zikr ve ta'dâd olunacağı veche üzre defin ve techîz ile levâzımât-ı sâirem için **beş bin dinarı** sarf edeler. Ve bâkî kalan **yirmi bin dinarımı** îmân-ı kâmil-i müncîden sonra matlab-ı a'lâ ve maksad-ı aksâ olan ziyâret-i Beytullâhi'l-Harâm ve ziyâret-i Ravza-i Mutahhara-i Fahri'r-Rusûli'l-Kirâm aleyhi afdalü's-salâti ve's-selâm, bu abd-i hakîre bi'n-nefs edâ etmek müyesser olmaz ise yerime bedel olacak Saraylı bir hayırhâh kimesne buldurup masârif-i râhiye vesâire olarak merkûm-ı vekîlime **on beş bin dinarı** verile. Mütebâkî kalan **beş bin dinarımdan üç bin dinarı** bedelimin i'zâm ve vusûlünde ehıbbâ ve asdıkâma ve fukarâyâ it'âm olunarak bazı fukarâyâ bir mikdar tasadduk edile. Ve merkûm-ı vekîlim gerek niyet ve gerek ef'âl-i hac ve ziyâretin takdîm ve te'hîrinde muhayyerdir.

Ve bâlâda mukayyed bulunan nükûdun fazlası iki bin dinarı, cânib-i Hicaz'da bazı hedâyânın iştirâsına ve hânemizin mütaallikâtına tevzîne vasiyetimdir.

Ricâmızdır ki, tekâsül-i celîden ihtirâz eylemesini ve sâdikâne edâ-i hizmet-i mebrûra etmesini temennî eylediğimi beyân ve vasâyâ-i mezkûramı tenfîz ve icrâyâ muhibb-i sâdikım, birâderimzâde **Sokolovic Selver Ağayı** vasî-i muhtâr ve nâzır **Yanaç İsmet Ağa** nâm kimesneyi nasb ve ta'yîn eyledim. Me'mûrân-ı merkûmândan mercû ve mutazarrı'dır ki işbu vasâyâmı tenfîz ve icrâda ihtimam edip kütüb-i fıkhiyyeye tevfiğ ve sünen-i nebeviyyeye tatbîk edeler.

Fe lillâhi'l-hamdü ale'l-itmâm, ve's-salâtü ve's-selâmü alâ Seyyidinâ ve Nebiyyinâ Muhammedin Fahri'r-Rusûli'l-Kirâm ve alâ âlihî ve ashâbihî ve etbâhi'l-fihâm.⁴⁴

Hurrirat fi'l-yevmi'l-ısrîn, min şehr-i Rabî'ü'l-Evvel, sene 1357.⁴⁵

Ber mücib-i vasiyetnâme techîz ve tekfîne dâir vesâireye sarf olunacak meblağ ber vech-i zîr zikr ve beyân olunur.

Dinar:

- İskât-ı salât için devr edenlere
- Kefen vesâir levâzımât
- Gassâle, havâce efendiye

⁴⁰ Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, I, 169 (25176): "*Allahım, ölüm sekerâtını bize kolaylaştır ve bizi dünyadan ancak şehâdet ve îmân ile çıkar*".

⁴¹ Ebû Dâvûd, *Vitr*, 25 (1508): "*Şehâdet ederim ki, Senden başka tanrı yoktur, Sen teksin, Senin ortağın yoktur ve Hz. Muhammed Senin kulun ve elçindedir*".

⁴² İbn Mâce, *Cenâiz*, 3 (1444): "*Ölmek üzere olan hastalarınıza 'Lâ ilâhe illallâh'ı telkîn ediniz*". *Telkîn*, ölüm ânında kişiye (muhtazar) kelime-i tevhîd ve/ya kelime-i şehâdeti hatırlatmak, cenâzenin defnini müteâkiben de kabrinin başında yüksek sesle ölüye iman esaslarını hatırlatmak demektir. Bkz. Hacı Mehmet Günay, "Telkîn", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2011) 40/404-406.

⁴³ İbn Mâce, *Cenâiz*, 8 (1462): "*Kim bir ölüyü yıkar, onu kefenler, (kefenine) güzel koku sürer, (cenazesini) taşır, cenaze namazını kılar ve ölüünün üzerinde gördüğü (olumsuz şeyleri) yaymazsa anasından doğduğu gibi günahlarından arınmış olur*".

⁴⁴ "Ve hamd, tamama erdiren Allah'adır. *Salât ve selâm da; bütün peygamberlerin övüncü olan Efendimiz ve Peygamberimiz Hz. Muhammed'e ve O'nun ehline, ashâbına ve yüce tâbilerinedir*".

⁴⁵ "[Bu vasiyetnâme] Rabî'ü'l-Evvel ayının yirminci gününde yazılmıştır" (20 Rabî'ü'l-Evvel 1357 / [20 Mayıs 1938])

- Su getiren mahalle müezzın[ine]
- Su ılıtana
- Su doldurana
- Tabut ve nâsilûn, ma'a hammâliye
- Kabir kazıcılara
- Kabre gelen fukaraya
- Cenâze kılan imam efendiye çuha
- Salâ ücreti
- Kable'l-cenâze hateme-i şerîfe⁴⁶
- Toprak örteye Sûre-i Mülk okuyana
- Li def'i vahşeti'l-kabr ilâ seb'ati eyyâm⁴⁷
- Ziyâretü kabr ilâ ilâ erbaîni eyyâm⁴⁸
- Kefâret-i savm 1 kağıt 60
- Kefâret-i yemîn 2 kağıt 20
- Zekâtım için
- Fidyân ve sadaka-i fitr ve nüzûr için
- Tevhîdât 5
- Hukûk ve'd-deyn
- Hukûk-ı 'ıbâd için
- Cenâze tekbîrlerini i'lân eden müezzine
- Kabir iştirâ için
- Nişan taşları, ma'a târihiyye
- Vasî-i muhtârıma ücret
- Nâzırıma ücret

5.000

Techîz ve tekfîn için yirmi beş bin dinardır.

Velâdetim târihi 1284 [1867], vâlidemiz ismi Hâşime, Hüve zü'l-celâl.

15.000 - Bedel-i Hac fidyesi

3.000 - Yemek masârifî

2.000 - Hedâyâ için

⁴⁶ Cenâzeden önce hatm-i şerîfler (için).

⁴⁷ Yedi güne kadar, kabir vahşetinden uzak kalmak için.

⁴⁸ Kırk güne kadar, kabir ziyareti (için).

5.000 - Ber vechi bâlâ techîz ve tekfîn cem'an

25.000

Cem'an yirmi beş bin dinardır.

Ve dahî hâne-i süknâda mevcûd bulunan ahırda hayvanâtdan her ne bulunur ise mahdûmlarım Sâlih ve Fâdıl nâmân kimesnelere vasiyet eyledim, munâsafa tarîkıyla olarak vasiyetimdir. Ve kerîmelerim Sâliha ve Fâdila nâmân kızlarım emrine muhâsebeden (?) lâzım olacağı verile, vasiyetimdir. Ve dahî o yerin mefâzesini (?) fûruht edip lâzımât-ı techîziyyeye medâr olmak üzre vasiyetimdir.

Berbic Aliya Nair (?) - şahit

Kurto Ahmed - şahit

3. Vasiyetnâmenin Tahlîli

Sokolovic Hüseyin Ağa'nın vasiyetnâmesi, 1938 yılında, yani Bosna-Hersek; Osmanlı idâresi (1459/1482-1878) sona erip Avusturya Macaristan İmparatorluğu idâresi (1878-1914), birkaç yıl sonra da Yugoslavya Krallığı altına girmesine, başka bir ifadeyle Osmanlı idâresinden yaklaşık yetmiş (70) yıl sonra yazılmasına rağmen Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Bu durum, başka birçok alanda da görüldüğü gibi, Balkanlar'da, bâhusus bölgede Türklük ve Türkçe ile İslâmiyet'in özdeşleştiğinin bir ispatı olsa gerektir. Zira bilindiği gibi Balkanlar'da hatta Avrupa'da 'Türk demek Müslüman demektir, Müslüman demek de Türk demektir'.⁴⁹

Vasiyetnâme, Belkıs'ın Hz. Süleyman'dan gelen mektubu çevresine okurken besmele ile başlamasına⁵⁰ atfen besmele ile başlamaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in ilk inen âyeti de⁵¹ düşünülünce, konuşma ve yazılara, hatta bütün meşrû işlere besmele ile başlamanın bir tevhid geleneği olduğu açıktır.

Vasiyetnâmenin, besmelenin akabinde hamdele ve salvele geleneğini sürdürdüğü görülmektedir. Yukarıda anlamını verdiğimiz hamdele ve salvele, bilindiği gibi, besmeleden hemen sonra bütün Müslümanların konuşmadan yazıya, kitaptan yeme-içmeye, uykuya yatıp yataktan kalkmaya kadar günlük faaliyetlerinin başında ve sonunda zikredilen bir dua cümlesidir. O bakımdan Müslümanlar bütün resmî yazışmalarında, önemli sözleşmelerinde besmeleden sonra hamdele ve salveleyi zikretmişler, hatta bir yazıda bunlara yer verilmemesini o yazının önemli olmadığına bir işareti addetmişlerdir.⁵²

Vasiyetnâmede dünyanın geçiciliğine ve bütün canlıların fânî ve ölümlü olduğuna işaret edilmiştir.

Vasiyetnâmenin gerek ana metnine gerekse yapılacak işler listesine bakıldığında, Sokolovic Hüseyin Ağa'nın vasiyetnâmesinin, daha önce arz ettiğimiz vasiyet şartlarına uygun olarak ilk önce hükûkullah yani Allah'ın haklarını ve Allah'a karşı borçları gündemine aldığı görülmektedir. Bu doğrultuda ilk vasiyeti *iskat-ı salât* yani namaz borcunun düşürülmesi meselesi olmuştur.⁵³ Bilâhare sekerât anında yapılacak telkîn ile okunacak sûre ve duâlara, vefâtını müteâkip güzel kokudan cenâze techîz, tekfîn ve tedfîn işlemleri ile bu işlemlere ayrılan meblağlara temas edilmiştir. Meblağların, o dönemde Bosna Hersek'te kullanılan para birimi olan dinar cinsinden belirtildiği görülmektedir. Öte yandan hacca gidemediği anlaşılan Hüseyin Ağa'nın yerine bedel olarak hac yapılması için ve ayrıca meblağlarını da belirterek cenâze işlemlerini yürütecek kimseler ile fakir-fukarâya verilecek sadakaya dâir vasiyette bulunduğu görülmektedir.

Sokolovic Hüseyin Ağa, yeğeni ve evlatlığı Selver Sokolovic'i kendisi için vasî-i muhtâr tayin etmiştir. Bilindiği gibi, baba ve/ya dede tarafından belirlenen vasî "vasî-i muhtâr", kadı

⁴⁹ Bu durumun, bölgede yazılan çeşitler eserlerde, ilmihallerde olduğu gibi Avrupa'daki bir göstergesi olarak Martin Luther'in (1483-1546) değerlendirmeleri için bkz. Ludwig Hagemann, *Martin Luther ve İslam Anlayışı*, çev. Kuthan Kahramantürk, (İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 2000), 5-26; Önder Canveren, "Martin Luther'in İslam ve Türkler Hakkındaki Değerlendirmeleri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 42 (2014), 155 vd.

⁵⁰ en-Neml 27/30.

⁵¹ el-Alâk 96/1.

⁵² Yusuf Şevki Yavuz, "Hamdele" 15/449.

⁵³ *Iskat*, bir kimsenin hayatında edâ edemediği bazı ibadetlerle ilgili sorumluluğunun vefâtından sonra fidye ödenerak düşürülmesi anlamındaki terimdir. *Iskat-ı salât* da *devir* yoluyla ikame edilemeyen namaz borcunun düşürülmesi anlamında kullanılır. Bu uygulama, oruç tutamayan kimsenin fidye vermesinden kıyasen geliştirilmiştir. Bkz. Ali Bardakoğlu, "Iskat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1999) 19/137-143.

tarafından tayin edilen de “vasî-i mansûb” adını alır.⁵⁴ Vasiyetnâmede “vasî-i muhtâr” teknik tabirinin kullanılması, belgenin erbâbına yazdırıldığını düşündürmektedir. Hüseyin Ağa, vasîsi ve yardımcısından, vasiyetini Sünnet-i Seniyye ve fıkıh kitaplarına yani şer-i şerîfe uygun olarak yerine getirilmesini ve bu konuda titizlik gösterilmesini talep etmektedir.

Vasiyetnâmede meblağları da belirtilmek sûretiyle bir liste halinde yapılacak işler sıralanmaktadır. Buna göre devir ve iskat işlemi, techîz ve tekfin işlemleri, gasil işlemleri, salâ, defin, telkîn, kabir işlemleri, kabre gelecek fukaraya sadaka, definden sonra ziyâret gibi konulara yer verilmiştir. Oruç, yemîn, zekât, sadaka ve fidye gibi dînî borçların keffâreti ve ayrıca dünyevî borçların edâsı için vasiyetler ve ayrılan meblağlar ile hac bedeli, ayrıca vefâtından sonra verilecek yemek ile vasî ve yardımcısına ödenecek ücret de belirtilmiştir.

Son olarak vârisleri yani evlatları için hayvanların ve bazı malların bölüştürülmesini vasiyet etmiştir.

Vasiyetnâmede Sokolovic Hüseyin Ağa'nın doğum tarihi, annesinin adı ve vasiyetnâmenin yazılış tarihi ve şartlara uygun olarak iki şahit de belirtilmiştir.

Sonuç Yerine

Hız. Peygamber'in (sas), hayatta iken vasiyet hazırlamayı tavsiye etmesinin bir neticesi olarak İslâm Âleminde ulemâ ve ümerâ vasiyetnâmeleri başta olmak üzere, Müslümanların günlük hayatlarında vasiyetnâmeler yazılacağı bu durum bir literatürün ve güçlü bir geleneğin oluşmasına yol açmıştır.

Bu çalışmada Bosna Hersek'li Sokolovic Hüseyin Ağa'nın vasiyetnâmesi tekrar yazılmış, metnin çeviriyazısı yapılmış (transliterasyon), âyet ve hadîsler tahrîc edilmiş, Arapça metinler tercüme edilmiş, ayrıca gerekli görülen yerler notlandırılmıştır. Yerinde de görüleceği üzere, okunmasında tereddüt edilip emin olunamayan ve bize göre esâsa taalluk etmeyen üç yer, parantez içi soru işareti (?) ile gösterilmiştir.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan Sokolovic Hüseyin Ağa'nın vasiyetnâmesi, onun kendi isteğiyle yaptığı *ihdiyârî bir vasiyettir*. Söz konusu vasiyetnâme, 1938'de Osmanlı idâresinden yaklaşık yetmiş (70) yıl sonra ve Yugoslavya Krallığı altında yazılmasına rağmen Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Bu durum, bize göre genelde Balkanlar'da özeldir Bosna Hersek'te Türkçe'nin bölge kültürü üzerindeki etkisinin ve bölgede Türklük ile İslâmiyet'in özdeşleştiğinin bir ispatıdır.

Vasiyetnâmenin ilk önce hukûkullah'ı yani Allah'ın haklarını ve Allah'a karşı borçları gündemine alması; bu doğrultuda devir ve iskat işlemi, oruç, yemîn, zekât, sadaka ve fidye gibi dînî borçların keffâreti gibi hususları öncelemesi; ayrıca dünyevî borçların edâsı için vasiyette bulunulması, akraba ve mirasçıların haklarının gözetilmesi ve iki şahit bulundurulması gibi vasiyetin şartlarından kabul edilen hususları hâiz, Sokolovic Hüseyin Ağa'nın tabiriyle “kütüb-i fihriyye ve sünen-i nebeviyyeye” uygun bir vasiyet olduğu söylenebilir.

Vasiyetnâmede “vasî-i muhtâr” gibi bir teknik tabirin kullanılması, belgenin erbâbına hazırlatıldığını düşündürmektedir.

Vasiyetnâme, hayatın kendisine ve hayatın en önemli gerçeklerinden olan ölüme bakış, ölüm öncesi ve sonrası yapılacak işler; techîz, tekfin, gasil, salâ, kabir, defin ve kabir ziyâreti gibi konular hakkında fikir vermektedir. Belki bu işlemler için ayrılan meblağlardan hareketle

⁵⁴ Ali Bardakoğlu, “Vesâyet” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2013) 43/66.

dönemin iktisâdî hayatına dâir de bir değerlendirme yapmak mümkündür ama bu husus, ne bu satırların yazarının ilgi ve uzmanlık alanı ne de bu çalışmanın amacıdır.

Vasiyetnâme, sade ve sıradan hayatın içinde olan bir Müslümanın, Allah hakları ve borçları ile dünyevî borçları konusunda, ‘hesaptan önce hesap görme’ anlayışının bir yansımasıdır.

Genelde İslâm toplumlarının çeşitli yerlerinde bulunacak yeni belgeler ve üzerine yapılacak çalışmalarla vasiyetnâmelerden çeşitli coğrafya ve dönemlere ait günlük hayata dâir yeni bulgular elde edilebilir. Özeldede Anadolu ve Rumeli’nin çeşitli bölgelerinde evrâk-ı metrûke arasında yapılacak bu yöndeki bir araştırma yolculuğu, geçmişten geleceğe kültür tarihimize ışık tutacaktır.

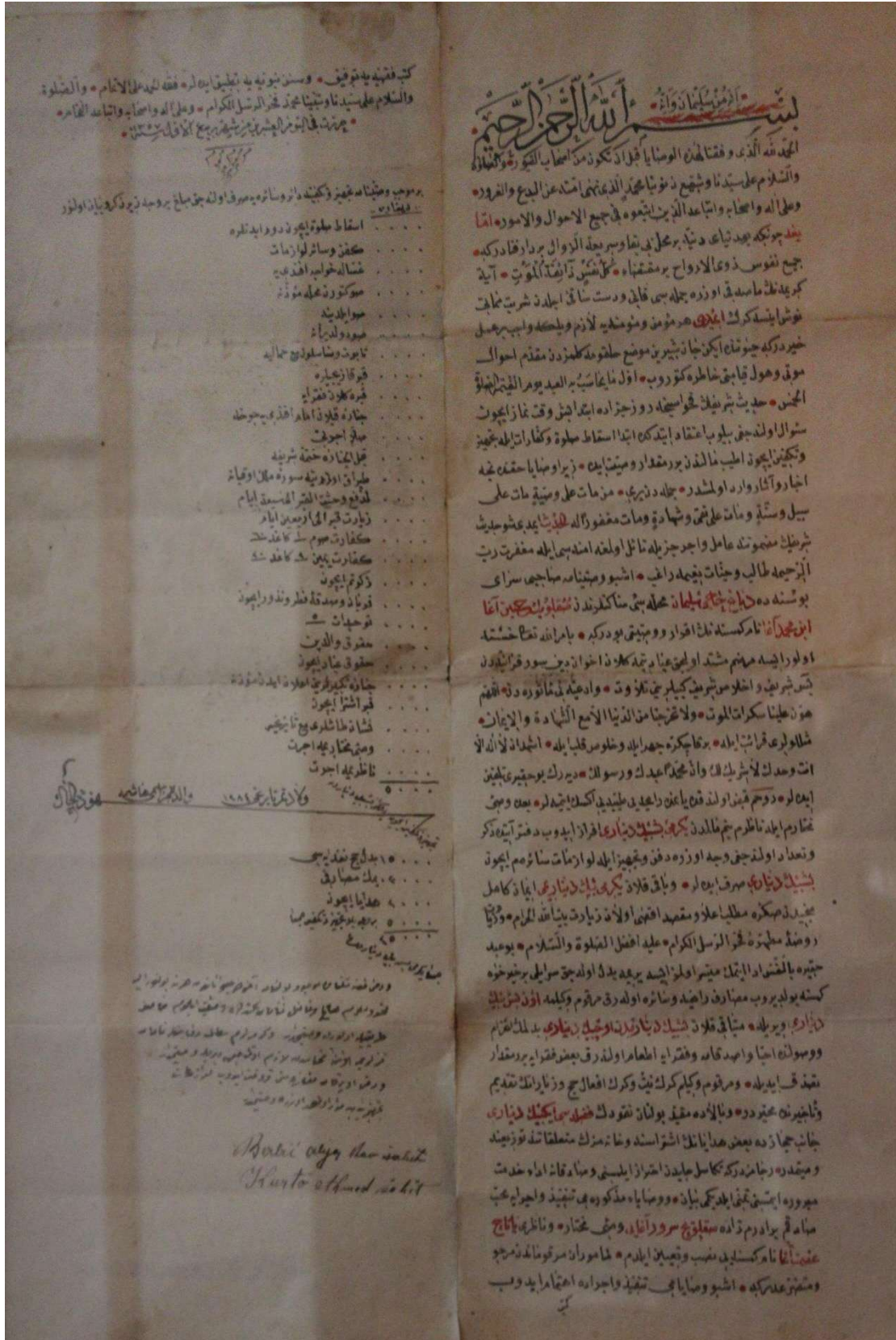
Kaynakça/References

- Ahmed İbn Hanbel. *Müsnedü'l-İmâm Ahmed İbn Hanbel*. thk. Şuayb el-Arnâvut vd., b.y.: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.
- Arı, Abdüsselam. “Vasiyet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/552-555. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Bardakoğlu, Ali. “İskat”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/137-143. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Bardakoğlu, Ali. “Vesâyet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/66-70. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâîl. *el-Câmiu's-Sahîh*. thk. Mustafa Dîb el-Bugâ, Yemâme: Dâru İbn Kesîr, 1407/1987.
- Canveren, Önder. “Martin Luther’in İslam ve Türkler Hakkındaki Değerlendirmeleri”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 42 (2014), 151-164.
- Ebû Dâvûd es-Sicistânî. *es-Sünen*. thk. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd. b.y.: Dâru'l-Fikr, t.y..
- Facebook, Balkanlarda Osmanlı-Türk Medeniyeti ve Eserleri. Erişim 29 Nisan 2020. <https://www.facebook.com/groups/TURKBALKAN/permalink/1390528291144138/>
- Günay, Hacı Mehmet. “Telkin”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/404-406. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Hagemann, Ludwig. *Martin Luther ve İslam Anlayışı*. çev. Kuthan Kahramantürk, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 2000.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd, *es-Sünen*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1982.
- Kurtubî, Muhamed b. Ahmed. *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*. thk. Hişâm Semîr el-Buhârî. Riyâd: Dâru Âlemi'l-Kütüb, 1423/2003.
- Müslim b. Haccâc. *el-Câmiu's-Sahîh*. Beyrut: Dâru'l-Cîl - Dâru'l-Efâk, t.y.
- Nesâî, Ebû Abdurrahmân. *es-Sünen*. thk. Hasan Muhammed el-Mes'ûdî. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, t.y..
- Tirmîzî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ. *el-Câmiu's-Sahîh Sünenü't-Tirmizî*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir vd., Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, t.y..

Yavuz, Yusuf Şevki. "Hamdele", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/448-449. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Ekler:

1. Sokolovic Hüseyin Ağa'nın Vasiyetnâmenin Asıl Metni

2. Sokolovic Hüseyin Ağa'nın Yakınından Alınan İzin Belgesi

İZİNNÂME

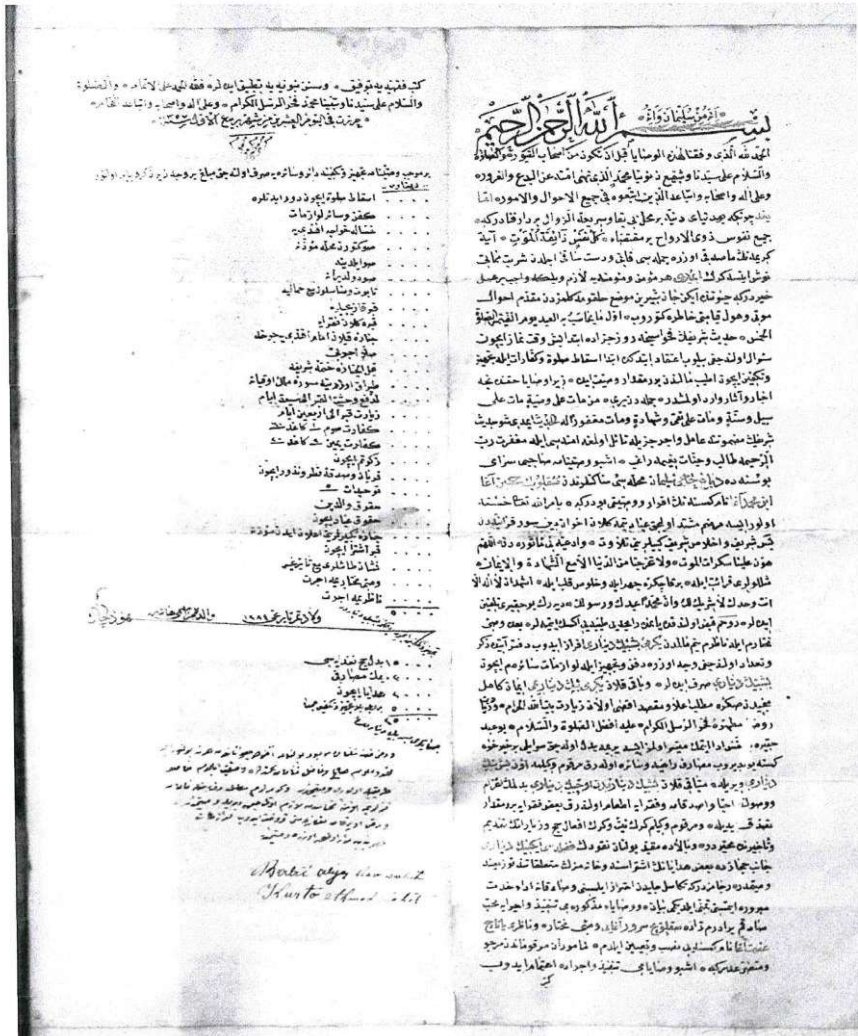
Doç Dr. Mustafa ŞENTÜRK'e; büyük dedeme ait aşağıdaki vasiyetnâmenin bilimsel amaçlı kopya edilmesi, ticarî amaç gütmeyen bilimsel çalışmalara konu edilmesi ve yapılacak çalışmaların yayınlanması için izin veriyorum.

PERMIT DOCUMENT

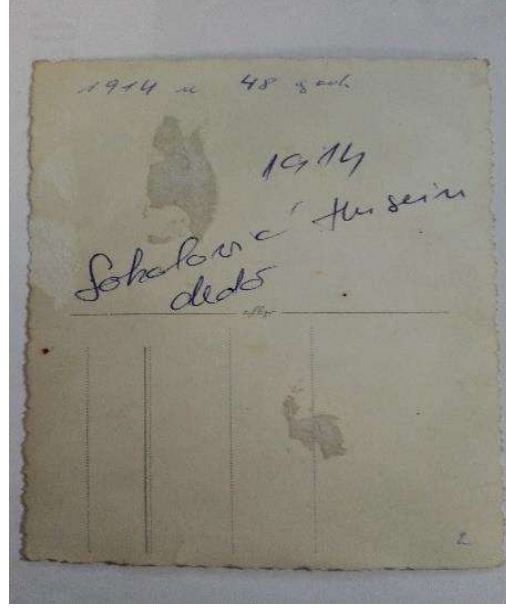
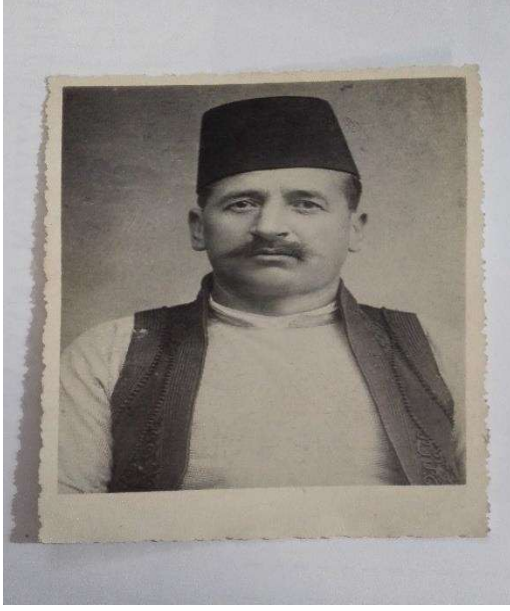
I give permission to Doç. Dr. Mustafa ŞENTÜRK for the following testament of my grand-grandfather to be copied for scientific purposes and to be subject for non-commercial scientific works and to be published of them.

Damir Sokolovic
Damir SOKOLOVIC

29. 01. 2020
M. Şentürk
Doç. Dr. Mustafa ŞENTÜRK
Trakya University
Edirne TÜRKİYE

3. Sokolovic Hüseyin Ağa'nın Fotoğrafları⁵⁵

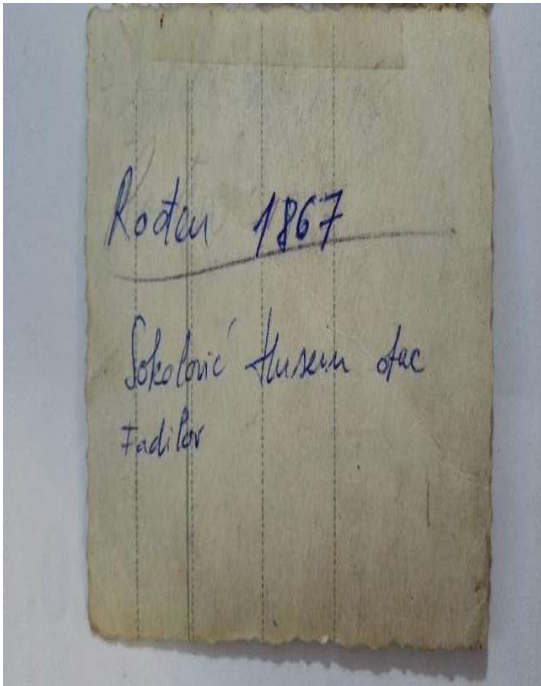
Hüseyin Sokolovic'in ulaşabildiğimiz en eski fotoğrafı. Sokolovic, 48 yaşında. Saraybosna, 1914.

Hüseyin Sokolovic, küçük oğlu Fâdıl ile birlikte dükkânının önünde. Başçarşı, Saraybosna, 1939⁵⁶.

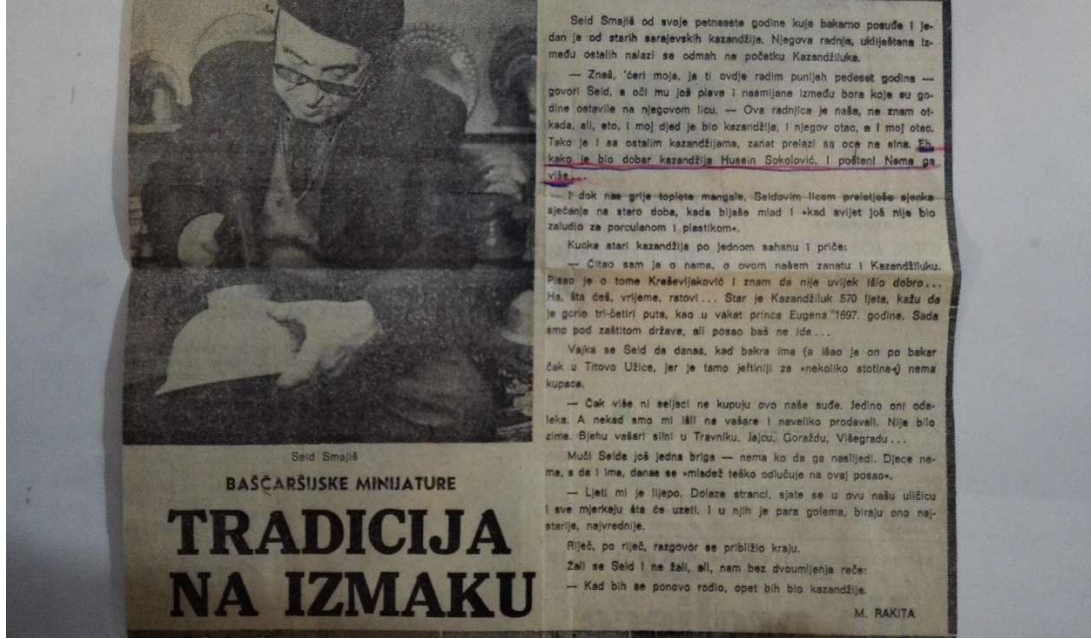
⁵⁵ Hüseyin Sokolovic'e ait bu fotoğrafları bize ileten ve onun oğlu Fâdıl'ın torunu Damir Sokolovic'e teşekkür ederiz. Damir Sokolovic, Kişisel Görüşme, 23 Mayıs 2020.

⁵⁶ 2020 Ocak ayında kiracısının evinde bulduğumuz belgeyi çevirip aynı yılın Nisan ayı sonunda fırsat bulup dosya üzerinde çalışırken, bu resim bir sosyal medya sitesinde tesadüfen görülmüş, torunun oğlu Damir Sokolovic'ten

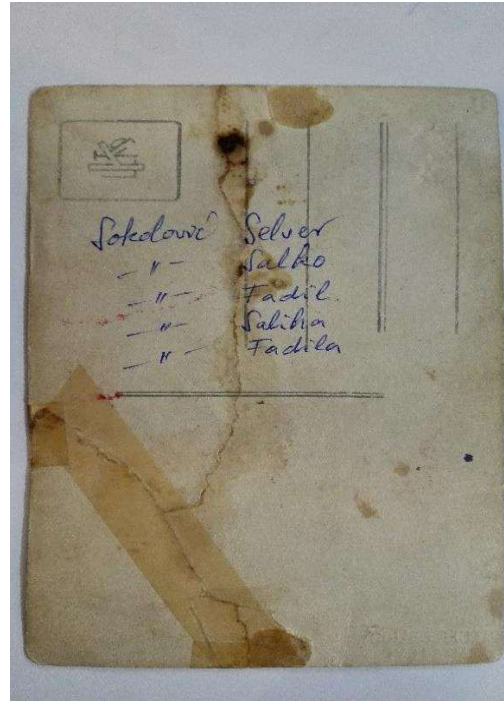

Hüseyin Sokolovic'in, en yaşlı halini gösteren fotoğraf ve muhtemelen bu fotoğraftan yapılmış olup ve hâlen evinde bulunan portre çizgi-resmi. Fotoğraftaki tarih Hüseyin Sokolovic'in doğum tarihini göstermektedir.

teyid alındıktan sonra resmin Hüseyin Sokolovic'e ait olduğu anlaşılmıştır. Bilâhare Damir, babasında bulunan fotoğrafın aslını bize ulaştırmıştır. Bkz. Facebook, "Balkanlarda Osmanlı-Türk Medeniyeti ve Eserleri", (Erişim 29 Nisan 2020).

Hüseyin Sokolovic'in esnaflığı ve kişiliğı üzerine bir değerlendirmeyi gösteren gazete küpürü. Gazetenin ismi ve tarihi belirtilmemiş.

Hüseyin Sokolovic'in yeğeni ve üvey oğlu Selver ile öz çocukları Sâlih (Salko), Fâdıl, Sâliha ve Fâdıla.

Hüseyin Sokolovic'in yeğeni ve üvey oğlu Selver Sokolovic'in vefât ilanı.

Hüseyin Sokolovic'in ikinci oğlu Fâdıl Sokolovic'in bir fotoğrafi.